

ховання, організацію діяльності педагога і учня. Інновація являє собою цілеспрямовану зміну, що вносить в освітнє середовище стабільні елементи (нововведення), що поліпшують характеристики окремих частин, компонентів і самої освітньої системи в цілому. Критеріями педагогічних інновацій виступає новизна, оптимальність, результативність, концептуальність, системність, гуманістична, спадкоємність з традицією, науковість і достатність науково-методичного забезпечення, наявність інфраструктури як комплексу умов реалізації і розповсюдження.

Список використаної літератури

1. Ахметова Д. Преподаватель вуза и инновационные технологии / Д. Ахметова, Л. Гурье // Высшее образование в России. – 2001. – № 4. – С. 138–144.
2. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. – М. : Наука, 1998. – 325 с.
3. Загвязинский В. И. Инновационные процессы в образовании и педагогическая наука / В. И. Загвязинский // Инновационные процессы в образовании. – Тюмень : Изд-во Тюм. гос. ун-та, 1990. – 254 с.
4. Управление развитием инновационных процессов в школе / Под ред. Т. И. Шамовой, П. И. Третьяковой. – М. : Академия, 1995. – 280 с.
5. Юсуфбекова Н. Р. Общие основы педагогической инноватики: опыт разработки инновационных процессов в образовании / Н. Р. Юсуфбекова. – М. : Новая школа, 1991. – 92 с.

Юлія Бойко

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

«Учитель для школи – це те саме, що Сонце для Всесвіту»

А. Дістервег

За останні роки в Україні створено умови для розвитку інноваційної діяльності – сформовано основи нормативно-правової бази та механізми здійснення інноваційної політики, а також створено умови для розвитку відповідної інфраструктури.

Школа за роки свого існування нагромадила багатий педагогічний досвід – джерело розвитку педагогічної науки, підґрунтя зростання професіоналізму, майстерності вчителів-практиків. Його постійне вивчення, осмислення, оновлення, зумовлене змінами парадигм освіти, концепцій навчання й виховання, форм і методів практичної діяльності педагогів. Але часто в практиці роботи загальноосвітніх шкіл він ігнорується, оскільки не у всіх учителів та керівників освітніх закладів сформована потреба та навички щодо його вивчення, застосування, що зумовлює необхідність з'ясування сутності даного феномену.

З наукової літератури дізнаємося, що педагогічний досвід – це сукупність знань, умінь і навичок, набутих у процесі безпосередньої педагогічної діяльності; форма задоволення педагогом раціональних здобутків своїх колег.

Цей феномен передусім знаходить своє втілення в технології навчально-виховного процесу. За поширеністю, охопленістю педагогічного середовища його поділяють на передовий і масовий.

Передовий педагогічний досвід постає як ідеалізація реального педагогічного процесу завдяки абстрагуванню від випадкових, неістотних елементів і конкретних умов педагогічної діяльності й виділення в ньому провідної педагогічної ідеї чи методичної системи. Він збагачує практику навчання й виховання, сприяючи розвитку педагогічної думки [2, с.9].

Розрізняють передовий педагогічний досвід новаторський і зразковий. Новаторському досвіду властиві оригінальність, новизна. Досвід педагога-новатора, що має експериментальний характер, називають дослідницьким. Якщо йдеться про вдоскона-

лення форм, методів, засобів навчання і виховання, то такий досвід називають раціоналізаторством.

Зразковий досвід – це сумлінна діяльність учителя, який уміло використовує досягнення педагогічної науки, методичні рекомендації вчених, методистів, досвід інших педагогів, і на цій основі його навчальн-виховна робота є зразком для інших.

На нашу думку, основними умовами для творчих пошуків і формування передового педагогічного досвіду є:

- 1) наявність добре підготовлених, творчо працюючих керівників шкіл, класних керівників, учителів-предметників;
- 2) вибір суспільно значущої для школи і посилюючої для педагогічного колективу теми дослідження;
- 3) чіткість і ясність мети і завдань творчого пошуку для всього колективу;
- 4) обґрунтований розподіл і кооперація праці;
- 5) відповідна наукова і практична підготовка вчителів, озброєння їх теорією і методами творчого пошуку;
- 6) створення в педагогічному колективі творчого настрою, здорового морально-психологічного клімату, сприятливих матеріально-технічних і естетичних умов праці.

Новаторському педагогічному досвідові властиві оригінальність, новизна, емпіричний характер практичної діяльності. В основі його – педагогічне новаторство – діяльність учителів та вихователів, спрямована на поліпшення, раціоналізацію процесу навчання й виховання.

Як зазначають автори (О. Гнездилова, В. Гуров, І. Дичківська та ін.), сутність поняття „інноваційна діяльність” відбиває не лише особливості процесу оновлення, внесення нових елементів у традиційну систему освітньої практики, а й органічно включає в себе характеристику індивідуального стилю діяльності педагога-новатора. Інноваційна діяльність передбачає вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічне винахідництво нового в педагогічній практиці, що спрямоване на формування творчої особистості, враховує соціально-економічні та політичні зміни в суспільстві й проявляється в визначенні мети, завдань, а також змісту і технологій інноваційного навчання [2, с. 10-11].

Інноваційна діяльність як система має такі властивості: взаємозв'язок і взаємодія всіх елементів, цілісність, узгодженість і синхронність у часі, узгодженість із завданнями і цілями організації, адаптивність, гнучкість до змін середовища, автономність управлінської структури, функцій управління, багатофункціональність і багатоаспектність, оновлюваність.

Тож, робимо висновок, що вчитель з інноваційною орієнтацією – це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін і є найбільш перспективним соціальним типом педагога. Як учитель-дослідник, він спрямований на науково-обґрунтовану організацію навчально-виховного процесу з прогностичним спрямуванням, має адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну самосвідомість, готовність до сприйняття нової інформації, високий рівень самоактуалізації, володіє мистецтвом рефлексії.

Творчість педагога-новатора проявляється у:

- 1) ефективному використанні вже створеного досвіду в нових умовах, удосконаленні відомого у відповідності з новими завданнями, в освоєнні наукових розробок та їх розвитку;
- 2) гнучкості при використанні запланованого в нестандартних ситуаціях;
- 3) влучній імпровізації як на основі точних знань і компетентного розрахунку, так і на високорозвинутій інтуїції;
- 4) умінні обґрунтувати як завчасно підготовлені, так і інтуїтивні рішення, в умінні фантазувати: бачити ближню, середню та далеку перспективи;
- 5) умінні продукувати ідею, реалізувати її в конкретних умовах, бачити всі варіанти вирішення однієї й тієї ж проблеми, використовувати досвід інших [1, с. 62].

Теоретичне осмислення сутності інноваційної діяльності дає нам змогу дійти висновку, що її реалізація потребує не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й потенційної готовності фахівця до даного виду діяльності.

У психолого-педагогічних джерелах „готовність” визначається як активно-діяльнісний стан особистості, установку на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання. Готовність особистості до діяльності, як зазначають дослідники, виявляється перш за все в її здатності до організації своєї діяльності, наявності професійних знань і вмінь, безпосередньому включенні особистості в діяльність, у процесі якої, на наш погляд, найбільш активно формуються потреби, інтереси і мотиви здобуття суттєвих, значущих, найбільш сучасних знань і вмінь.

Розглянемо елементарний склад готовності до професійної діяльності, який запропонували В.А. Сластенін, Л.С. Подимова [7, с. 42-43]:

а) мотиваційний компонент як сукупність мотивів, адекватних цілям та завданням педагогічної діяльності;

б) когнітивний компонент, пов'язаний з пізнавальною сферою людини. Він являє собою сукупність знань, необхідних для продуктивної педагогічної діяльності;

в) операційний компонент – сукупність вмінь та навичок практичного вирішення завдань у процесі педагогічної діяльності;

г) особистісний компонент – поєднання особистісних якостей, важливих для виконання професійної діяльності.

З цього робимо висновок, що готовність педагога до інноваційної діяльності – це складне інтегративне новоутворення особистості, сутність якого складають взаємодія мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів.

На сьогодні розрізняють п'ять категорій вчителів за ставленням до нововведень (за Роджерсом):

I. Новатори – вчителі, які завжди першими сприймають все нове, сміливо його впроваджують і поширюють; вчителі, які першими здійснюють практичну (експериментальну) перевірку цінностей інновацій в кожній школі;

II. Помірковані – вчителі, які дотримуються правила „золотої середини” і не сприймають нового до того часу, поки його не впровадять більшість колег; вчителі, які більше сумніваються, ніж вірять в нове, вони більше орієнтовані на старі технології, ніж на нові, а сприймають інноваційне лише при загальній позитивній громадській думці;

III. Останню категорію складають вчителі, в яких дуже сильний зв'язок з традиційним, старим підходом до навчання і виховання, вони консервативні і відкидають все нове.

Дослідження свідчать, що до основних проблем, пов'язаних із засвоєнням педагогічних нововведень, можна віднести: нерозробленість механізму реалізації педагогічної інновації в конкретному навчальному закладі, відсутність необхідного навчально-методичного забезпечення, недостатня поінформованість вчителів з проблем організації і проведення інноваційної діяльності, відсутність сертифікованих критеріїв оцінки ефективності даної роботи, велике навантаження педагогів навчальною та іншими видами діяльності, обмеженість ресурсів й інші.

Тож, підсумовуючи викладений матеріал, робимо висновок, що під формуванням готовності педагогів до інноваційної діяльності, перш за все, слід розуміти процес цілеспрямованого розвитку всіх сторін і якостей особистості в умовах післядипломної освіти.

Сучасний етап переходу до інноваційної діяльності вищої освіти передбачає більш активну інтеграцію навчального процесу і наукового пошуку. обов'язковим стає не тільки використання у навчальному процесі нових наукових знань, але й включення творчого пошуку в освітню діяльність. Вирішення цих завдань вимагає створення дієвої системи підтримки обдарованої студентської молоді, більш широкого розвитку форм науково-дослідної діяльності студентства, орієнтованих на науково-технічні напрями, становлення ефективної молодіжної науки.

Список використаної літератури

1. Гнізділова О.М. Психологічні аспекти інноваційної діяльності педагога / О.М. Гнізділова // Психологічна наука і освіта, 2006. – №4. – С. 61-65.

2. Гуров В. Інноваційна діяльність педагога / В. Гуров // Додаткова освіта і виховання. – 2008. – №2. – С. 9-15.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Калачікова О.М. Дослідження змісту та етапів входження педагогів в інноваційну діяльність / О.М. Калачікова // Вісник Томського державного університету. – 2008. – №316. – С. 174-177.
5. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. / Г.М. Мешко. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
6. Разіна Н.А. Професійно-особистісний розвиток педагога в умовах інноваційної діяльності освітнього закладу / Н.А. Разіна // Сучасні наукомісткі технології. – 2008. – №1. – С. 14.
7. Сластенін В.А. Готовність педагога до інноваційної діяльності / В.А. Сластенін // Сибірський педагогічний журнал. – 2007. – № 1. – С. 42-49.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібн. / М.М. Фіцула– К. : Академвидав, 2005. – 560 с.
9. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогической инноватики. Опыт разработки теории инновационных процессов в образовании / Н.Р. Юсуфбекова. – М. : Образование, 2008. – 526 с.

Альона Яненко

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ВИХОВАННІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

У наш час проблеми гендерного виховання набувають особливої актуальності в умовах глобалізації освіти, модернізації загальноосвітньої школи, покликаної формувати у школярів громадянську відповідальність, гендерну рівність, ініціативність, самостійність, толерантність, здатність до успішної соціалізації. Саме воно забезпечує серед молоді формування гендерної культури як успішної передумови всебічної самореалізації особистості.

У численних працях українських і зарубіжних учених більшою чи меншою мірою висвітлена освітня проблематика гендеру, а саме: формування гендерної педагогіки (С. Бухен, М. Горсткемпер, К. Деріхс-Кунстманн, В. Кравець, П. Мільгоффер, Х. Фімер, Л. Штильова); гендерні аспекти навчання і виховання учнів (Е. Брайтенбах, Т. Голованова, А. Кайзер, Н. Кутова, О. Петренко, Г. Фаульстіх-Віеланд, Г. Шумахер); гендерна соціалізація молоді (Г. Більден, І. Бремер, К. Гагеманн-Віте, К. Ульріх, С. Харченко, Ю. Ціннекер), гендерна рівність у шкільній освіті (Т. Говорун, Г. Браун, У. Кессельс, Л. Фрід); рівні можливості у суспільстві (Ш. Берн, С. Валь, І. Кон, Л. Міщик, У.-Г. Шпітта); формування гендерної культури молоді (О. Кізь, О. Кікінежді, П. Міддлетон, А. Пренгель); гендерні стереотипи поведінки хлопців та дівчат у сучасній школі (С. Вихор, А. Гільгерс, Л. Кобелянська, Н. Хайде, Б. Штіплер). Л. Штильова (розробка методичних програм для вчителів з питань упровадження гендерної освіти та виховання в середній школі), І. С. Кльоцина (шляхи гендерної соціалізації особистості з урахуванням вікових особливостей, розробка практикуму з гендерної проблематики для студентів з метою гендерних стереотипів).

Ретроспективний аналіз педагогічних джерел дав змогу з'ясувати, що виховання дітей різної статі упродовж століть було стихійним, причому перевага у здобутті освіти, зокрема професійної, надавалась хлопцям. До XVIII ст. тут домінували погляди на призначення жінки як продовжувачки роду і чоловіка як годувальника сім'ї, панував чіткий традиційний розподіл сфер діяльності на жіночу (приватну) і чоловічу (публічну). Унаслідок освітніх реформ XVIII ст. відбулися певні світоглядні зрушення, які зумовили появу нової навчально-виховної парадигми, спрямованої на підготовку дітей обох статей до сімейного та суспільного життя. Прогресивною ідеєю було надання ширших можливостей дівчатам для самореалізації у шкільній сфері, громадському житті, проте і надалі у педагогіці переважав диференційований підхід. Тому хлопців готували до професійної діяльності, а дівчат – до виконання насамперед ролі хорошої матері, дружини, доброї господині дому.